

Monumentnummer*: 530074

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 24 december 2007
Kadaster deel/nr 82900/97

*Woonplaats** Voorst
*Gemeente** Voorst
*Provincie** Gelderland

Locatiennaam Voorst
Locatieomschrijving

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorst	C			131
Voorst	C			136
Voorst	C			40
Voorst	B			448
Voorst	C			956
Voorst	B			626
Voorst	C			142
Voorst	C			1312
Voorst	C			77
Voorst	C			969
Voorst	C			108
Voorst	C			7
Voorst	C			123
Voorst	C			940
Voorst	C			933
Voorst	C			1288
Voorst	C			970
Voorst	B			556

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorst	C			931
Voorst	B			105
Voorst	C			72
Voorst	C			958
Voorst	C			950
Voorst	C			122
Voorst	C			135
Voorst	C			70
Voorst	C			43
Voorst	C			12
Voorst	C			1348
Voorst	B			564
Voorst	C			960
Voorst	C			126
Voorst	C			114
Voorst	B			227
Voorst	C			18
Voorst	C			1169
Voorst	C			1146
Voorst	C			102
Voorst	C			6
Voorst	C			1286
Voorst	C			1145
Voorst	C			978
Voorst	C			130
Voorst	C			69
Voorst	C			968
Voorst	C			957
Voorst	C			944
Voorst	C			965
Voorst	C			670
Voorst	C			78
Voorst	C			73
Voorst	C			1255

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorst	C			974
Voorst	C			75
Voorst	C			83
Voorst	C			1141
Voorst	C			178
Voorst	B			520
Voorst	B			944
Voorst	B			436
Voorst	C			111
Voorst	B			449
Wilp	C			547
Voorst	C			734
Voorst	C			177
Voorst	C			107
Voorst	C			155
Voorst	C			141
Voorst	C			110
Voorst	C			120
Voorst	C			84
Voorst	C			17
Voorst	C			1140
Voorst	C			1253
Voorst	B			883
Voorst	C			1240
Voorst	C			946
Voorst	C			1036
Voorst	C			1287
Voorst	C			935
Voorst	C			81
Voorst	C			665
Voorst	C			979
Voorst	C			1241
Voorst	C			977
Voorst	C			116

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorst	C			859
Voorst	C			79
Voorst	B			435
Voorst	B			563
Voorst	C			980
Voorst	C			109
Voorst	C			127
Voorst	C			157
Voorst	C			1242
Voorst	B			543
Voorst	C			952
Voorst	C			25
Voorst	C			976
Voorst	C			967
Voorst	C			959
Voorst	C			1144
Voorst	C			104
Voorst	C			966
Voorst	C			74
Voorst	C			422
Voorst	C			961
Voorst	B			510
Voorst	C			671
Voorst	C			113
Voorst	C			833
Voorst	C			951
Voorst	C			121
Voorst	C			80
Voorst	C			125
Voorst	C			1347
Voorst	C			28
Voorst	C			139
Voorst	C			876
Voorst	C			99

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorst	C			132
Voorst	C			945
Voorst	B			97
Voorst	C			118
Voorst	C			4
Voorst	C			954
Voorst	C			46
Voorst	C			832
Voorst	C			850
Voorst	C			11
Voorst	C			101
Voorst	C			949
Voorst	C			943
Voorst	B			104
Voorst	C			134
Voorst	C			8
Voorst	C			947
Voorst	C			955
Voorst	C			942
Voorst	C			10
Voorst	B			714
Voorst	C			975
Voorst	C			96
Voorst	C			1209
Voorst	C			849
Voorst	C			71
Voorst	C			858
Voorst	C			964
Voorst	C			68
Voorst	C			95
Voorst	C			953
Voorst	C			939
Voorst	C			1105
Voorst	C			962

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Voorst	C			1131
Voorst	C			1151
Voorst	C			1289
Voorst	B			96
Voorst	C			941
Voorst	C			9
Voorst	B			185
Voorst	C			117
Voorst	C			133
Voorst	C			129
Voorst	C			115
Voorst	B			715
Voorst	C			929
Voorst	C			124
Voorst	C			140
Voorst	C			963
Voorst	C			948
Voorst	C			112
Voorst	C			100
Voorst	C			733
Voorst	C			930
Voorst	C			76

*Omschrijving***

Omschrijving onderdeel 2

Historische tuin- en parkaanleg

De plattegrond van Hottinger uit 1783 geeft de vroegste informatie over de omgeving van De Poll. Buitendijks, dat wil zeggen buiten de IJsseldijk die als winterdijk dienst deed ligt het huis op een eiland in een forse waterpartij, het restant van een oude doorbraak van de rivier. Op het eveneens omgrachte voorterrein liggen twee bouwhuizen en een kleine, formeel aangelegde tuin. De waterpartij wordt aan de zuidkant met een segmentboog afgesloten. Vanuit de lange oprijlaan lopen twee rechte, met bomen beplante lanen in noordwestelijke richting. De meest noordelijke van de twee biedt zicht op de boerderij de Bremte (zie hiervoor onderdeel 12). Langs de beide dwarslanen is sprake van een formele aanleg met een recht en een elkaar kruisend lanenpatroon. Over de hele lengte van de IJsseldijk vanaf de Nijenbeekseweg tot aan het huis is aan de westkant sprake van een met paden doorsneden bos. De oostkant van de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

dijk is met bouw- en weilanden onderverdeeld. De grootste veranderingen vonden omstreeks 1800 plaats, toen Willem Anne Schimmelpenninck van der Oye Heer van de beide Pollen was. Bij zijn overlijden in 1816 had de buitenplaats grotendeels de vorm gekregen die het nu nog steeds bezit. De nieuwe fase van de buitenplaats is afgebeeld op de kaart van M.J. de Man uit 1805. In twintig jaar heeft een opmerkelijke wijziging plaats gevonden. Het deel ten noordwesten van het huis dat in 1783 nog een formele indeling had is nu gewijzigd in een aanleg waarin kronkelende waterpartijen en paden domineren. Overigens zijn de formele tuinen ten westen van het huis en de bospercelen langs de oostkant van de dijk nog wel aanwezig. De kadastrale minuut van 1827 bevestigt de gegevens van de kaart van De Man. De landschappelijke aanleg is echter aangepast. Het huis met voorterrein en 'plaisiertuin' is nu opgenomen op een fors, grillig gevormd eiland. In de grote waterpartij ligt een klein eiland, dat op de OAT ook 'Eiland' wordt genoemd. De oprijlaan is over de IJsseldijk heen getrokken en loopt via een brug recht aan op de huisplaats. Aan de oostkant van de IJsseldijk is ter hoogte van het huis een stuk bos aangeplant, dat overgaat in het landschapspark. In het landschapspark zelf dat 'Plattenberg' heet, ligt een 'Kozakkenhut' (zie hiervoor onderdeel 29). In vergelijking met de situatie in 1805 is de afwisseling in het park van waterpartijen, wandelingen en eilanden met opgaande bomen en hakhout scherper gemaakt. Hier is de hand te herkennen van de landschapsarchitect Hendrik van Lunteren die in 1812 wijzigingen aan het park heeft aangebracht. De rondwandeling over de buitenplaats van Schimmelpenninck van der Oye in het begin van de 19de eeuw gaf een afwisseling aan beelden te zien. Op de kadasterkaart en de kaart van De Man is te zien hoe een aantal boerderijen een rol spelen in de beleving van het buitenplaatsenlandschap. Genoemd is al de Bremte aan het eind van een van de dwarslanen. De Oude Poll (zie hiervoor onderdeel 9) en de Zutphenboer (zie hiervoor onderdeel 10) zijn opgenomen als visuele elementen in de wandeling vanaf het Huis en het landschapspark. Komend vanaf het huis over de oprijlaan ligt aan de noordkant het Hof te Gietel met de bijgebouwen (zie hiervoor onderdeel 14) en aan de zuidkant de gebouwen van de hoeve Praesink (Preseng) (zie hiervoor onderdeel 22) en de Belle Rensink (zie hiervoor onderdeel 24). Iets verder naar het westen, maar nog steeds beleefbaar als element is de Stakenberg gesitueerd (zie hiervoor onderdeel 17). Aan het eind van de oprijlaan ligt de Gietselsche Brouwerij met zijn bijgebouwen (zie hiervoor onderdeel 19). Op de plaats van de huidige portierswoning (zie hiervoor onderdeel 20) zijn twee gebouwtjes afgebeeld. De Topografisch Militaire Kaart van 1844 vertoont een volgende fase: het water aan de westkant van het huiseiland is gedempt en de oprijlaan is nu met een bocht verlegd, zodat deze vanuit de zuidkant het huis benadert. Ten zuiden van de verlegde oprijlaan is de moestuin met diverse gebouwen en muren verschenen. Van der Aa schrijft in 1847: '... Het is een der aanzienlijkste goederen in den omtrek, van liefelijke partijen doorsneden en met sierlijke boomgewas prijkende, bevat het een in moderne smaak opgehaald huis'. Het hoofdmotief in de aanleg van De Poll is de slingerende, met bomen en heesters beplante dijk, waarover de wandeling door de buitenplaats voert en die gezichten in de omgeving biedt. In het gedeelte van de buitenplaats werd het profiel van de dijk bewust vergraven, zodat een gewenste variatie in hoogte en breedte verkregen werd. Deze variatie houdt direct verband met de compositie van het overige deel van de buitenplaats. Ter plaatse van de waterpartij ten noordwesten van het huis is de dijk hoger dan elders. In deze hoedanigheid verhoogt de dijk, die als een natuurlijk aandoende coulisse de oostelijke waterpartij komvormig omsluit, het contrast tussen het relatief diep gelegen water en de hoge ligging van het wandelpad op de dijk. Dit motief, dat de wandeling in het park een dramatisch effect verleent, is typerend voor de rijpe landschapsstijl uit de eerste helft van de 19de eeuw. Ter hoogte van de Pollaan is de dijk lager en zeer flauw van profiel, zodat het huis vanaf de oprijlaan te zien is. Dit zou niet mogelijk geweest zijn als de dijk de gemiddelde hoogte zou hebben gehad. Deze situatie is tot op heden niet veranderd. Het landschapspark aan de west- en noordzijde van het huis, de IJsseldijk met de bosschages doorsneden met wandelingen, de toegangslanen met zichten over de bouwlanden naar verschillende boerderijen: een door de mens gecreëerd arcadisch landschap waarbij gebruik gemaakt is van bestaande elementen in het landschap als de oude IJsseldijk en waarin verschillende boerderijen door middel van een rondgaande wandeling een rol spelen als gezichtspunt en als 'ferme ornée', een sierelement dat men al wandelend gewaar wordt en dat typerend is voor de rijpe landschapsstijl in de 19de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

eeuw.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog zijn de bossen van De Poll voor een groot deel gekapt, maar de herbeplanting is nadien krachtig ter hand genomen, zodat het huis weer in een fraai parklandschap gesitueerd is.

De volgende onderdelen zijn van historisch belang:

- Het huis op de grillig gevormde huisplaats, aan drie zijden door een waterpartij omgeven. Het water aan de westkant is vóór 1844 gedempt
- Het landschapspark aan de west- en noordzijde van het huis, waarbij gebruik gemaakt is van de natuurlijke situatie ter plaatse: de restanten van een oude IJsselarm
- Het midden 19de-eeuwse moestuincomplex met opstallen ten zuiden van het huis en boomgaard annex
- De slingerende IJsseldijk of Bandijk met de bosschages aan de westkant, doorsneden met wandelingen, die als 'natuurlijk' element in de compositie van de buitenplaats is opgenomen
- De met laanbomen beplante toegangslanen en de rondwandelingen met zichten over de bouwlanden naar verschillende boerderijen, die daardoor fungeren als 'fermes ornées'.
- De open ruimtes tussen de lanen als structuurbepalend element in het spel van open en dicht, van afwisseling eigen aan de beleving van een 19de-eeuws landschapspark

Waardering

DE PARK- EN TUINAANLEG behorend tot de historische buitenplaats De Poll is van algemeen cultuur- en tuinhistorisch belang

- wegens de aanwezigheid van 17de-eeuwse formele laanelementen in de aanleg
- als een fraai voorbeeld van een landschappelijke aanleg uit het begin van de 19de eeuw
- als voorbeeld van het oeuvre van Hendrik van Lunteren
- wegens de aanwezigheid van een 19de-eeuwse moestuin en boomgaard
- wegens het opnemen van landschappelijke elementen in de compositie van de buitenplaats
- wegens de karakteristieke afwisseling van open en gesloten ruimtes
- wegens de wandelingen waarin de boerderijen beschouwd moeten worden als fermes ornées
- wegens de ensemblewaarde waarin tuinen, park en rondwandelingen met de gebouwen een onderlinge samenhang vertonen

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument